

مساجد غیر معروف کوفه^۱

سیدحسین براقی نجفی

مترجم: محمدحسین خوشنویس

امام محمد باقر علیه السلام می فرماید: «در کوفه مساجدی مبارک و مساجدی نامبارک وجود دارد. مساجد مبارک، مساجدی هستند که سرشار از یاد خدا هستند. به خدا قسم قبله چنین مساجدی در حقیقت، رو به سوی عدالت دارد؛ سرشت پاک و طاهری دارد و توسط مؤمنین واقعی بنا شده؛ مساجدی در منطقه حمراء که همان مسجد یونس بن متی و مسجد جعفری که توسط دوستان اهل بیت ساخته شده، از این قبیل است.»

مساجد نامبارک عبارتند از: مسجد ثقیف، مسجد اشعث، مسجد حریر بجلی، مسجد سماک و مساجدی در منطقه حمراء که بر روی قبر فرعون از فراعنه مصر ساخته شده است.^۲ مسجد اشعث بین دو مسجد کوفه و سهله واقع شده و امروزه فقط قسمتی از دیوار و گلدسته اش باقی مانده است. مسجد اشعث را به نام مسجد «جواشن» می خوانند. مسجد سماک نزدیک بازار آهنگرها قرار گرفته و آن را مسجد «حوامز» نامیده اند.

مسجد شبث بن ربیع در بازار کوفه، در راسته پارچه و پوشاک فروشان قرار گرفته و مسجدی که بر روی قبر فرعون ساخته شده، در محله نجار است.

امام صادق علیه السلام می فرماید: «امیر مؤمنان علی علیه السلام از نماز خواندن در پنج مسجد کوفه نهی فرموده است: مسجد اشعث بن قیس کندی، مسجد حریر بن عبدالله بجلی، مسجد سماک بن مخرمه، مسجد شبث بن ربیع و مسجد تیم ... هرگاه امیر مؤمنان علی علیه السلام به مسجد تیم می نگرست، می فرمود: این بقعه تیم است (نه مسجد) و مراد حضرت این بود که آنان در آن مکان نماز نمی خوانند، بلکه می نشینند و از روی دشمنی، علیه امیر مؤمنان علی علیه السلام صحبت می کنند».^۳

در کتاب «مزار کبیر» آمده است: در روایت، مسجد سهیل نیز از جمله مساجد مبارک شمرده شده است.^۴

امام باقر علیه السلام: در کوفه مساجد مبارک و مساجد نامبارک وجود دارد. مساجد مبارک، مساجد هستند که سرشار از یاد خدا هستند. به خدا قسم قبله چنین مسجدی در حقیقت، رو به سوی عدالت دارد؛ سرشت پاک و طاهری دارد و توسط مؤمنین واقعی بنا شده؛ مسجدی در منطقه حمراء که همان مسجد یونس بن متی و مسجد جعفری که توسط دوستان اهل بیت ساخته شده، از این قبیل است.

مرحوم مجلسی در ادامه از مسجد بنی کاهل به عنوان یکی از مساجد کوفه نام می برد که به نام مسجد امیر مؤمنان علیه السلام از آن یاد می شود و سپس روایتی را نقل می کند که روزی عبدالرحمن بن اسود کاهلی به حبیب بن ابی ثابت گفت: می آیی تا با هم به مسجد امیر مؤمنان علیه السلام برویم و نمازی بخوانیم؟ حبیب گفت: منظورت کدام مسجد است؟ عبدالرحمن پاسخ داد: مسجد بنی کاهل؛ چرا که از آن جز یک ستون و گلدسته ای باقی نمانده. یادم هست امیر مؤمنان علی بن ابی طالب علیه السلام روزی نماز صبح را با ما در این مسجد اقامه نمود.^۵

علامه مجلسی می گوید: تا الآن نیز آثار مأذنه این مسجد باقی است.^۶ این گلدسته در کنار باب امیر مؤمنان علیه السلام قرار

گرفته و امام صادق علیه السلام نیز نماز صبحی را در محل همین مسجد اقامه نموده‌اند.^۷

میثم تمار می گوید: شبی از شب‌ها به همراه مولا امیرمؤمنان علی علیه السلام به بیرون از مسجد کوفه رفتیم تا به مسجد جعفی رسیدیم. امام علیه السلام رو به قبله نمود و چهار رکعت نماز گزارد؛ سپس شروع به تسبیحات و دعا و استغفار نمود و کمی بعد، از مسجد خارج شد و به طرف صحرا حرکت کرد. پس از فاصله‌ای که با هم رفتیم، حضرت خطی روی زمین کشیده و فرمود: از این خط جلوتر نیا و سپس در تاریکی ناپدید شد.

میثم می گوید: با خود گفتم: شب هولناکی است! مولایت را رها کردی، در حالی که دشمنان زیادی دارد! چه عذری در مقابل خدا و رسولش داری اگر به او گزندی برسد؟! به خدا قسم ردّ پایش را گرفته و به دنبالش می‌روم، هر چند نسبت به فرمان حضرت تخلف کرده باشم.

به دنبال جای پای حضرت رفته و او را یافتم، در حالی که دیدمش تا کمر در چاه خم شده بود و با چاه سخن می‌گفت. ایشان حضور مرا احساس کرده، پرسید کیستی؟ عرض کردم: میثم هستم. امام فرمود: به تو گفتم از آن خط جلوتر نیایی؟! عرض کردم: از جانب دشمن بر جانتان بیم داشتم و دلم طاقت نیاورد. فرمود: از آنچه می‌گفتم، چیزی شنیدی؟ گفتم: نه مولای من. امام فرمود: ای میثم! در سینه مطالبی دارم که هر گاه به تنگ می‌آید، زمین را با دست حفر کرده و با او در میان می‌گذارم. پس هر گاه از زمین سبزه‌ای می‌روید، نتیجه‌ بذری است که من در دل زمین به ودیعه نهادم.^۸

امام صادق علیه السلام می‌فرماید:
 «امیرمؤمنان علی علیه السلام از نماز خواندن در پنج مسجد کوفه نهی فرموده است: مسجد اشعث بن قیس کندی، مسجد حریر بن عبدالله بجلی، مسجد سماک بن خرّمه، مسجد شبث بن ربیع و مسجد تیمم.

پی‌نوشت‌ها

۱. این مقاله درباره مساجد شهر کوفه، غیر از دو مسجد معروف سهله و کوفه است.
۲. مجلسی، بحارالانوار، ج ۴۱، ص ۲۲۲.
۳. کلینی، کافی، ج ۳، ص ۴۸۹.
۴. ص ۱۷۰.
۵. بحارالانوار، ج ۱، ص ۲۲۷.
۶. همان، ص ۲۳۱.
۷. محمد بن جعفر مشهدی، المزار الکبیر، ص ۱۷۹.
۸. بحارالانوار، ج ۴۱، ص ۲۲۹.